

Studia a sytuacja zawodowa studentów studiów niestacjonarnych pierwszego stopnia w świetle badań

Studies versus the professional situation
of students of the first degree studies
in the light of survey results

Słowa kluczowe: studia, student, firma, awans zawodowy, kariera zawodowa.

Key words: studies, student, company, professional promotion, professional career.

Abstract: Studies are perceived as a “ticket” to a widely understood professional promotion of the individual that is, obtaining a higher professional gratification or post at work, obtaining the function of the coordinator in the employees’ team, or obtaining work in a more prestigious company. That is why planning the professional career nowadays is difficult to skip that stage of education. The question arises, therefore, whether since the moment of commencing the studies there have been any changes in the professional life of young people and in what degree such studies contributed to such changes. In order to gain knowledge within that scope, surveys have been conducted among students of extra-mural studies. This article presents feedback with regard to the above mentioned aspect.

Wstęp. Okres boomu edukacyjnego umożliwił wielu osobom uzyskanie wyższego wykształcenia, które stało się przepustką do większej stabilizacji zawodowej, awansu zawodowego, uzyskania wyższej gratyfikacji finansowej, podjęcia nowych zadań zarówno w sektorze prywatnym, jak i administracji rządowej, samorządowej oraz w strukturach Unii Europejskiej.

Obecne złożone procesy na rynku pracy powodują, iż często uzyskanie pracy stanowi poważne osiągnięcie. W świadomości wielu osób praca nabrała znaczenia – stała się rzeczywistą wartością. „Można uznać, że praca jest powołaniem człowieka, dzięki któremu człowiek się rozwija i doskonali. Praca przyczynia się do kształto-

wania osobowości oraz podmiotowości człowieka”¹. Założenia zmian, jakie następują w szkolnictwie wyższym od 2012 r. koncentrują się na przygotowaniu studentów do rynku pracy. Programy budowane w oparciu o efekty kształcenia w podziale na trzy moduły – wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne mają bardziej niż dotychczas przygotowywać studenta do oczekiwań pracodawcy. „Trwający proces zmian w szkolnictwie wyższym odnosi się do wszystkich obszarów jego działalności. Wynika to z głębokiego procesu zmian następujących w otoczeniu uczelni”².

Sukcesywny wzrost liczby osób posiadających wykształcenie wyższe – efekt bomu edukacyjnego – powoduje, iż konkurencja w zakresie obejmowania wyższych stanowisk poważnie wzrosła. „Zawsze bowiem więcej jest ludzi zdatnych do pełnienia stanowisk naczelnych niż tychże stanowisk”³.

Brak stabilności w życiu społeczno-gospodarczym powoduje także zmianę oczekiwań zarówno pracodawców wobec pracownika, jak i pracownika wobec pracodawcy. „Ocena pracodawców przez potencjalnych kandydatów do pracy to jeden z ważniejszych czynników zwiększających motywację rekrutujących się osób do podjęcia pracy w danej organizacji gospodarczej”⁴.

Pracodawcy wymagający od pracownika pełnej dyspozycyjności, kreatywności, elastyczności są współcześnie normą. Jednocześnie pracownik, który spełnia takie warunki oczekuje od pracodawcy właściwego wynagrodzenia, dobrych warunków pracy, możliwości rozwoju zawodowego, a w konsekwencji spełnienia aspiracji zawodowych (m.in. perspektyw awansu). W świadomości wielu osób kluczem do realizacji planów zawodowych nadal pozostaje wykształcenie wyższe.

„Na przełomie czerwca i lipca 2014 r. w niepublicznej uczelni były przeprowadzone badania, których celem było poznanie opinii dyplomantów o motywacji i satysfakcji z dokonanego wyboru kierunków studiów i przygotowania do wykonywania zawodu⁵. (...) Najczęstszym powodem podjęcia decyzji o studiowaniu były własne aspiracje (78,4%), pragmatyczne myślenie o własnej przyszłości (45,8%), wymagania instytucji, w której student jest zatrudniony (16,3%), jak również presja środowiska zawodowego, w którym osoba studiuje oraz presja środowiska rodzinnego, w którym student funkcjonuje (po 6,2%)”⁶.

¹ J. Michalak-Dawidziuk J., *Edukacja i rynek pracy dla osoby niepełnosprawnej*, [w:] H. Żuraw (red.) *Osoba niepełnosprawna w procesie rehabilitacji*, PEDAGOGIUM Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, Warszawa 2014, s. 115.

² J. Michalak-Dawidziuk, *Stan wiedzy studentów o Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego dwa lata po ich wdrożeniu w świetle wyników badań*, [w:] *Kultura edukacji szkoły wyższej – różnorodne perspektywy. Na rozdrożu biurokratycznej arbitralności*, Centrum Edukacji Ustawicznej w Białymstoku i Instytut Historii Nauki im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów Polskiej Akademii Nauki, Warszawa 2015, s. 269.

³ G. Simmel, *Socjologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 221–222.

⁴ I. Kust, *Wizerunek pracodawcy*, [w:] A. Kryniecka, *Dzisiejsze znaczenie idealów*, Kresowa Agencja Wydawnicza, Białystok 2015, s. 59.

⁵ I. Kust, *Motywacja studentów do wyboru kierunku studiów*, Przegląd Naukowo-Metodyczny Edukacja dla bezpieczeństwa nr 4/2015 (29), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2015, s. 296.

⁶ I. Kust, *Motywacja studentów do wyboru kierunku studiów*, ... op.cit., s. 300.

Ramy teoretyczne. W roku akademickim 2014/15 przeprowadziłam badania wśród studentów trzeciego roku studiów pierwszego stopnia (*licencjat*) studiujących w trybie studiów niestacjonarnych w niepublicznej uczelni w Warszawie. Badania zostały przeprowadzone na kierunkach: *Administracja*, *Pedagogika* oraz *Zarządzanie*. Celem badań było uzyskanie wiedzy na temat wpływu studiów na sytuację zawodową badanych studentów. W badaniach została zastosowana metoda sondażu diagnostycznego, technika ankiety, natomiast narzędziem badawczym był – opracowany przez autorkę niniejszego artykułu – kwestionariusz ankiety.

Badania zostały przeprowadzone w lipcu 2015 r. wśród 105 studentów studiów niestacjonarnych, w tym 80 kobiet oraz 25 mężczyzn. W grupie badawczej byli zarówno studenci pracujący – 95 respondentów, w tym 73 kobiety i 22 mężczyzn, jak i bezrobotni – 10 respondentów, w tym 7 kobiet i 3 mężczyzn. Średnia wieku wynosiła 28 lat.

Prezentacja wyników badań. W ramach badań zwrócono się do respondentów m.in. z następującymi pytaniami:

1. Czy od momentu rozpoczęcia studiów do chwili obecnej nastąpiły zmiany w życiu zawodowym badanych studentów?
2. Jakie zmiany nastąpiły w życiu zawodowym badanych studentów od momentu rozpoczęcia studiów?
3. Czy studia przyczyniły się do zmiany w życiu zawodowym badanych studentów?
4. W jakim stopniu studia przyczyniły się do zmiany w życiu zawodowym badanych studentów?

1. Czy od momentu rozpoczęcia studiów do chwili obecnej nastąpiły zmiany w życiu zawodowym badanych studentów?

Na ogólną liczbę 105 badanych osób, 46 studentów, w tym 39 kobiet i 7 mężczyzn potwierdziło zmianę, która nastąpiła w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów do chwili przeprowadzania badań, 43 osoby, w tym 31 kobiet i 12 mężczyzn nie potwierdziło tego faktu, a 16 studentów, w tym 10 kobiet i 6 mężczyzn nie udzieliło odpowiedzi.

W podziale na kierunki kształcenia wynik ten prezentuje się następująco.

Administracja

Na ogólną liczbę 105 badanych odpowiedzi twierdzącej udzieliło 5 osób, przeczącej 11 respondentów, 2 studentów nie udzieliło odpowiedzi. Wynik ten w podziale na płeć przedstawia się następująco: na ogólną liczbę 18 badanych studentów kierunku *Administracja*, w tym 14 kobiet i 4 mężczyzn – 5 osób, w tym 4 kobiety i 1 mężczyzna, potwierdziło zmianę w ich życiu zawodowym od momentu podjęcia studiów, 11, w tym 9 kobiet i 2 mężczyzn – nie potwierdziło, a 2 osoby, w tym 1 kobieta i 1 mężczyzna – nie udzieliły odpowiedzi.

Pedagogika

Na ogólną liczbę 105 badanych odpowiedzi twierdzącej udzieliło 11 osób, przeczącej 11 respondentów, 3 studentów nie udzieliło odpowiedzi. Uzyskany wynik w podziale na płeć prezentuje się następująco: na ogólną liczbę 25 badanych respondentów, w tym 16 kobiet i 9 mężczyzn na kierunku *Pedagogika*, 11 osób, w tym

10 kobiet i 1 mężczyzna potwierdziło wystąpienie zmiany w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów, 11 osób, w tym 6 kobiet i 5 mężczyzn nie potwierdziło, a 3 mężczyzn nie udzieliło odpowiedzi.

Zarządzanie

Na ogólną liczbę 105 badanych odpowiedzi twierdzącej udzieliło 30 osób, przeczącej 21 respondentów, 11 studentów nie udzieliło odpowiedzi. W podziale na płeć powyższy wynik przedstawia się następująco: na ogólną liczbę 62 respondentów, w tym 50 kobiet i 12 mężczyzn na kierunku *Zarządzanie* 30 osób, w tym 25 kobiet i 5 mężczyzn potwierdziło wystąpienie zmiany w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów, 31, w tym 16 kobiet 5 mężczyzn nie potwierdziło, a 11, w tym 9 kobiet i 2 mężczyzn nie udzieliło odpowiedzi.

2. Jakie zmiany nastąpiły w życiu zawodowym badanych studentów od momentu rozpoczęcia studiów?

Na ogólną liczbę badanych 105 studentów, 34 – w tym 28 kobiet i 6 mężczyzn – udzieliły odpowiedzi na powyższe pytanie, w tym 19 respondentów potwierdziło *zmianę pracy*, 8 uzyskało *awans*, 4 *podjęcie pracy*, 1 potwierdziła *stabilizację pracy*, 1 *rozwój własnej firmy*. Wśród badanych 1 respondentka potwierdziła *utrata pracy*.

W podziale na kierunki kształcenia wynik ten przedstawia się następująco.

Administracja

Na ogólną liczbę 18 respondentów na kierunku *Administracja* uczestniczących w badaniach, 2 osoby, w tym 1 kobieta i 1 mężczyzna, potwierdzili *zmianę pracy*, 16 osób nie udzieliło odpowiedzi, w tym 3 kobiety, które w poprzednim pytaniu potwierdziły wystąpienie zmiany od momentu rozpoczęcia studiów.

Na 14 studentek studiujących na kierunku *Administracja* i uczestniczących w badaniach 1 potwierdziła *zmianę pracy* od czasu rozpoczęcia studiów, 13 nie udzieliły odpowiedzi, w tym 3 studentki, które na pytanie 1, tj. *czy od momentu rozpoczęcia studiów do chwili obecnej nastąpiły zmiany w życiu zawodowym badanych studentów* udzieliły odpowiedzi twierdzącej.

Na 4 studentów na kierunku *Administracja* uczestniczących w badaniach 1 respondent potwierdził *zmianę pracodawcy*, pozostałych 3 studentów nie udzieliło odpowiedzi.

Pedagogika

Na ogólną liczbę 25 respondentów na kierunku *Pedagogika* 10 osób doprecyzowało zmianę, jaka nastąpiła w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów.

Na 16 kobiet, studiujących na kierunku *Pedagogika* i uczestniczących w badaniach, 10 wskazało zmianę, jaka nastąpiła w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów, w tym 6 potwierdziło *zmianę pracy*, 3 *awans* (zmiana stanowiska i gratyfikacja finansowa) i 1 *podjęcie pracy*. Nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie 6 respondentek.

Na 9 mężczyzn żaden nie doprecyzował zmiany, o której mowa w powyższym pytaniu. W poprzednim pytaniu 1 respondent potwierdził, iż w jego życiu zawodowym nastąpiła zmian.

Zarządzanie

Na 62 respondentów na kierunku *Zarządzanie* 22 osoby potwierdziły wystąpienie zmiany w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów, w tym 3 osoby *uzyskały pracę*, 11 respondentów potwierdziło *zmianę pracy*, 5 uzyskało *awans*, 1 potwierdziła *stabilizację pracy*, 1 stwierdziła, iż *jej firma się rozwija*, natomiast 1 osoba stwierdziła, że *została zwolniona*.

Na ogólną liczbę 50 badanych kobiet na kierunku *Zarządzanie* wśród 25 badanych studentek, które w poprzednim pytaniu potwierdziły wystąpienie zmiany w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów – 3 osoby *uzyskały pracę*, 6 studentek potwierdziło *zmianę pracy*, 5 uzyskało *awans*, 1 potwierdziła *stabilizację pracy*, 1 stwierdziła, iż *jej firma się rozwija*, 8 osób *nie udzieliło odpowiedzi*, natomiast 1 osoba stwierdziła, że *została zwolniona*.

Na 12 mężczyzn na kierunku *Zarządzanie* 5 potwierdziło *zmianę pracy*, 7 *nie udzieliło odpowiedzi*, w tym 5 w poprzednim pytaniu nie potwierdziło zmiany w życiu zawodowym i 2 nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

3. Czy studia przyczyniły się do zmiany w życiu zawodowym badanych studentów?

Na 105 badanych studentów w opinii 30 respondentów studia przyczyniły się do zmiany w ich życiu zawodowym, 31 nie potwierdziło tego faktu, a 44 osoby nie udzieliły odpowiedzi. Uzyskany wynik w podziale na poszczególne kierunki kształcenia przedstawiają się w sposób następujący.

Administracja

Na 18 studentów, w tym 14 kobiet i 4 mężczyzn uczestniczących w badaniach, studiujących na kierunku *Administracja*, 3 osoby, w tym 2 kobiety i 1 mężczyzna potwierdzili, iż studia miały wpływ na zmiany w ich życiu zawodowym, 5 osób, w tym 4 kobiety i 1 mężczyzna nie potwierdziło tego faktu, a 10, w tym 8 kobiet i 2 mężczyzn nie udzieliło odpowiedzi.

Pedagogika

Na 25 studentów, w tym 16 kobiet i 9 mężczyzn, na kierunku *Pedagogika* 11 respondentów, w tym 9 kobiet i 2 mężczyzn potwierdziło, iż studia miały wpływ na zmiany, jakie nastąpiły w ich życiu zawodowym, przeciwnego zdania było 7 osób, w tym 3 kobiety i 4 mężczyzn, także 7 respondentów, w tym 4 kobiety i 3 mężczyzn nie udzieliło odpowiedzi.

Zarządzanie

Na 62 respondentów, w tym 50 kobiet i 12 mężczyzn, 16 osób, w tym 13 kobiet i 3 mężczyzn potwierdziło wpływ studiów na zmiany, jakie nastąpiły w ich życiu zawodowym, 19 osób było przeciwnego zdania, 27 osób nie udzieliło odpowiedzi.

4. W jakim stopniu studia przyczyniły się do zmiany w życiu zawodowym badanych studentów?

Na ogólną liczbę 105 badanych studentów 4 studentów, w tym 2 na kierunku *Pedagogika* i 2 na kierunku *Zarządzanie* stwierdziło, że w *bardzo wysokim* stopniu studia przyczyniły się do zmiany w ich życiu zawodowym, 21 osób, w tym 2 na kierunku

Administracja, 9 na kierunku *Pedagogika* oraz 10 na kierunku *Zarządzanie* w *wysokim* stopniu, 11 osób, w tym 3 na kierunku *Administracja*, 2 na kierunku *Pedagogika* oraz 6 na kierunku *Zarządzanie* w *średnim* stopniu, 12 osoba na kierunku *Zarządzanie* w stopniu *niskim*, 1 osoba na kierunku *Pedagogika* w stopniu *bardzo niskim*, 68 osób, w tym 14 studentów na kierunku *Administracja*, 11 na kierunku *Pedagogika*, 43 na kierunku *Zarządzanie* nie udzieliło odpowiedzi.

Administracja

Na ogólną liczbę 18 respondentów, w tym 14 kobiet i 4 mężczyzn na kierunku *Administracja* – 2 kobiety potwierdziły, że studia w *wysokim* stopniu miały wpływ na zmiany w ich życiu zawodowym, 3 osoby, w tym 1 kobieta i 2 mężczyzn wskazało w stopniu *średnim*, oraz 14, w tym 11 kobiet i 3 mężczyzn *nie udzieliło odpowiedzi*. Żadna z badanych osób nie wskazała stopnia *bardzo wysokiego*, *niskiego* i *bardzo niskiego*.

Pedagogika

Na 25 badanych studentów, w tym 16 kobiet i 9 kobiet na kierunku *Pedagogika* 2 osoby stwierdziły, iż w *bardzo wysokim* stopniu studia miały wpływ na zmiany, jakie nastąpiły w ich życiu zawodowym, 9 osób, w tym 7 kobiet i 9 mężczyzn określiło wpływ studiów na zmiany w ich życiu zawodowym jako *wysoki*, 2 kobiety jako *średni*, 1 kobieta *bardzo niski*, 11 osób, w tym 5 kobiet oraz 6 mężczyzn *nie udzieliło odpowiedzi*. Żadna z badanych osób na kierunku *Pedagogika* nie wskazała stopnia *niskiego*.

Zarządzanie

Na ogólną liczbę 62 badanych, w tym 50 kobiet i 12 mężczyzn 2 osoby, w tym 1 kobieta i 1 mężczyzna określili wpływ studiów na zmianę w ich życiu zawodowym jako *bardzo wysoki*, 10 kobiet wskazały stopień *wysoki*, 6 osób, w tym 4 kobiety i 2 mężczyzn wskazało stopień *średni*, 1 kobieta *niski*, 43 osoby, w tym 34 kobiety i 9 mężczyzn *nie udzieliło odpowiedzi*. Żadna z badanych osób nie wskazała stopnia *bardzo niskiego*.

Analiza i interpretacja wyników badań. Z przeprowadzonych badań wśród studentów studiów niestacjonarnych pierwszego stopnia na kierunkach: *Administracja*, *Pedagogika* oraz *Zarządzanie* wynika, iż na 105 respondentów dominują osoby – 43,80% badanych studentów – które potwierdziły, iż od momentu rozpoczęcia studiów do chwili fazy końcowej studiów nastąpiły zmiany w ich życiu zawodowym. Drugą liczebnie grupę – 40,95% – stanowili studenci, którzy nie potwierdzili tego faktu. Natomiast 15,23% nie udzieliło odpowiedzi.

Uzyskany wynik potwierdza znaczenie studiów na współczesnym rynku pracy. Warto podkreślić, iż badaną grupą byli studenci finalizujący naukę na studiach pierwszego (*licencjat*). Można zatem wysnuć wniosek, iż już pierwszy stopień studiów stanowi ważny krok w kierunku realizacji planów i aspiracji zawodowych. Jednakże również dużą liczebnie grupę stanowili studenci, którzy nie potwierdzili wystąpienia zmiany w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów. Można przypuszczać, iż w grupie tej byli studenci, którzy rozpoczynając studia nie

planowali zmiany, lecz oczekiwali wyłącznie większej stabilizacji w dotychczasowej pracy.

Analizując uzyskane wyniki badań na powyższe pytanie w podziale na płeć, warto zauważyć, iż na ogólną liczbę 105 badanych kobiet – 37,14% kobiet stwierdziło, iż od momentu rozpoczęcia studiów do chwili obecnej nastąpiły zmiany w ich życiu zawodowym, 29,52% respondentek było przeciwnego zdania, a 9,52% nie udzieliło odpowiedzi. Jednocześnie 6,66% badanych mężczyzn potwierdziło wystąpienie zmiany w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów, 11,42% nie potwierdziło i 5,71% nie udzieliło odpowiedzi.

Analizując wyniki uzyskane w obu grupach płci, można zauważyć wyraźne różnice, tj. w grupie kobiet najliczniejszą grupę stanowiły studentki, które potwierdziły wystąpienie zmiany od momentu rozpoczęcia studiów, na drugim miejscu były respondentki, które nie potwierdziły wystąpienia tego faktu w ich życiu zawodowym. Najmniej liczną grupę stanowiły studentki, które nie udzieliły odpowiedzi. Tymczasem w grupie mężczyzn najliczniejszą grupę stanowili mężczyźni, którzy nie potwierdzili wystąpienia zmiany w ich życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów. Natomiast na drugim miejscu byli badani, którzy potwierdzili fakt wystąpienia zmiany w ich życiu zawodowym. Najmniej liczną grupę stanowili mężczyźni, którzy nie udzielili odpowiedzi na powyższe pytanie. Można wysnuć wniosek, iż kobiety są bardziej otwarte na zmianę w życiu zawodowym.

W kontekście uzyskanego wyniku interesujące wydaje się pytanie: jakie zmiany nastąpiły w życiu zawodowym badanych studentów od momentu rozpoczęcia studiów?

Z badań wynika, iż 18,09% respondentów potwierdziło *zmianę pracy*, 7,61% uzyskało *awans*, 3,80% *podjęcie pracy*. Wśród badanych wskazano także *stabilizację pracy* (1 osoba) oraz *rozwój własnej firmy* (1 osoba). Dominująca część osób, która udzieliła odpowiedzi na powyższe pytanie deklarowała pozytywną zmianę w ich życiu zawodowym – poza *awansem* lub *rozwojem własnej firmy* dominowały odpowiedzi sugerujące zmianę otoczenia: *zmiana pracy* i *podjęcie pracy*, które mogą stanowić silną motywację do podejmowania kolejnych wyzwań. Także zadeklarowana przez respondenta *stabilizacja pracy* stanowi obecnie na rynku pracy dużą wartość. Jednakże poważna część badanych – 43,80% – nie udzieliła odpowiedzi.

Na uwagę zasługuje odpowiedź 1 respondentki, która precyzując zmianę, jaka nastąpiła w jej życiu zawodowym od momentu rozpoczęcia studiów wskazała *utrata pracy*. Analizując jednak odpowiedź badanej na kolejne pytanie *czy studia przyczyniły się do zmiany w życiu zawodowym*, osoba ta udzieliła odpowiedzi przeczącej. A zatem studia nie przyczyniły się do zmiany w jej życiu zawodowym.

Na przytoczone wyżej pytanie, tj. *czy studia przyczyniły się do zmiany w życiu zawodowym badanych studentów?* przeważająca grupa badanych – 29,52% – udzieliła odpowiedzi przeczącej, jednak niewiele mniej – 28,57% – udzieliło odpowiedzi twierdzącej. Najliczniejszą grupę, tj. 41,90% stanowili respondenci, którzy nie udzieliли odpowiedzi. Uzyskany wynik pokazuje, iż dominująca część badanych nie ma zdania na ten temat lub odpowiedź wymaga bardziej złożonej wypowiedzi, której kwestionariusz ankiety nie uwzględniał. Jednocześnie niewielka różnica pomiędzy grupa-

mi respondentów, którzy potwierdzili wpływ studiów na zmianę w ich życiu zawodowym oraz nie potwierdzili tego wpływu może sugerować, iż część studentów – nawet ci, którzy deklarowali wystąpienie zmiany w ich życiu zawodowym – mogło uzyskać tę zmianę w wyniku posiadanych umiejętności, które jedynie udoskonalili na poziomie studiów. Ukazuje to nowe trendy, jakie pojawiają się na rynku pracy. Coraz częściej zauważa się w ogłoszeniach na dane stanowiska pracy brak wymogu ukończenia studiów, natomiast wymienione są szczegółowo wymagane umiejętności i kompetencje społeczne. Dlatego też zmiany, jakie następują w systemie edukacji dotyczą wszystkich poziomów kształcenia. Elastyczność rynku pracy wymaga „(...) istotnych przewartościowań w zakresie celów, treści i metod kształcenia zawodowego. Wśród celów wysuwają się na pierwszy plan konkretne umiejętności i takie cechy psychofizyczne, jak samodzielność i odpowiedzialność, a także postawy sprzyjające zmianom”⁷.

Badani studenci wskazali także stopień, w jakim ich zdaniem studia przyczyniły się do zmiany w życiu zawodowym: najlichnieszą grupę – 20% ogółu badanych – stanowili studenci, którzy wskazali stopień *wysoki*, 10,47% *średni*, 3,80% *bardzo wysoki*, natomiast 11,42% nie udzieliło odpowiedzi.

Na zakończenie warto przywołać wyniki badań, przeprowadzonych przez dr Izabellę Kust, na które powoływałam się we *Wstępie* niniejszego artykułu. Badani studenci, odnosząc się do pytania o przygotowanie ich przez uczelnie do pracy „Zdecydowana większość (84%) ogółu badanych studentów potwierdza przygotowanie do wykonywania zawodu. Ogół badanych studentów w większości (71%) potwierdza przygotowanie do wykonywania zawodu w stopniu wysokim i bardzo wysokim”⁸.

Podsumowując, można stwierdzić, iż wyniki zaprezentowanych w niniejszym artykule badań potwierdzają świadomość studentów znaczenia studiów we współczesnym świecie i przekonania, iż dyplom uczelni stanowi przepustkę do realizacji własnych aspiracji zawodowych, kreowania kariery zawodowej, a także dążenia do uzyskania pozycji w zawodzie, które T. Nowacki definiuje jako „(...) uznanie, jakim cieszy się pracownik w swoim otoczeniu zawodowym”⁹.

Bibliografia

1. Kust I., *Wizerunek pracodawcy*, [w:] M. Szyszkowska (red.), *Dzisiejsze znaczenie idealów*, Kresowa Agencja Wydawnicza, Białystok 2015.
2. Kust I., *Motywacja studentów do wyboru kierunku studiów*, Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 4/2015 (29), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2015.

⁷ S.M. Kwiatkowski, *Doradztwo zawodowe w warunkach dynamicznych zmian zawodów i specjalności*, [w:] H. Bednarczyk, J. Figurski, M. Żurek, *Pedagogika pracy. Doradztwo zawodowe*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Instytut Technologii Eksploatacji w Radomiu, Warszawa – Radom 2005, s. 59.

⁸ I. Kust, *Motywacja studentów do wyboru kierunku studiów*, ... op.cit., s. 312.

⁹ T. Nowacki, *Leksykon pedagogiki pracy*, Wydawnictwo i Zakład Poligrafii Instytutu Technologii Eksploatacji, Radom 2004, s. 189.

3. Kwiatkowski S.M., *Doradztwo zawodowe w warunkach dynamicznych zmian zawodów i specjalności*, [w:] H. Bednarczyk, J. Figurski, M. Żurek, *Pedagogika pracy. Doradztwo zawodowe*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Instytut Technologii Eksploatacji w Radomiu, Warszawa – Radom 2005.
4. Michalak-Dawidziuk J., *Edukacja i rynek pracy dla osoby niepełnosprawnej*, [w:] H. Żuraw (red.) *Osoba niepełnosprawna w procesie rehabilitacji*, PEDAGOGIUM Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, Warszawa 2014.
5. Michalak-Dawidziuk J., *Stan wiedzy studentów o Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego dwa lata po ich wdrożeniu w świetle wyników badań*, [w:] *Kultura edukacji szkoły wyższej – różnorodne perspektywy. Na rozdrożu biurokratycznej arbitralności*, Centrum Edukacji Ustawicznej w Białymstoku i Instytut Historii Nauki im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów Polskiej Akademii Nauki, Warszawa 2015.
6. Nowacki T., *Leksykon pedagogiki pracy*, Wydawnictwo i Zakład Poligrafii Instytutu Technologii Eksploatacji, Radom 2004.
7. Simmel G., *Socjologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.

dr Joanna MICHALAK-DAWIDZIUK
Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie
jmichalak@onet.eu